

Islam i modernitat, 1

M'agradaria estar segur que una gran part del que explicaré més avall són possiblement prejudicis meus en tant que *occidental* que no és capaç d'entendre els altres

Joan Francesc Mira

correctament, o en tant que membre d'una tradició *cristiana* que no pot evitar els recels i les sospites contra la tradició musulmana. M'agradaria, però no n'estic gens, de segur. També m'agradaria pensar que les anomenades *revolucions* als carrers i a les places d'Egipte, Tunísia, el Iemen, Síria o Líbia (deixant de banda els seus èxits o fracassos, la seua cara pacífica o la violenta) són realment processos de canvi que portaran aquelles societats des de la tirania a la llibertat política i civil. I estar segur que aquesta llibertat no quedarà retallada i limitada, en molts aspectes (la situació de les dones, per exemple), per la imposició d'allò que en solem dir *lleï islàmica*, i que tants nivells pot tindre de tolerància o de rigor. Tampoc n'estic gens segur, ni de l'una cosa ni de l'altra. Seré molt feliç si l'evolució dels fets contradiu positivament els meus temors, si el meu diagnòstic és erroni, i si tots aquells països arriben ben aviat a gaudir d'unes formes de llibertat, prosperitat i democràcia semblants a les que jo vull per al meu. Dit això, anem per parts. Si al llarg de les últimes dècades hi ha hagut una eclosió i un ascens creixent de l'islamisme radical (acceptem aquesta fórmula restrictiva), una de les raons d'aquest fenomen, segons molts especialistes seriosos, ha estat el fracàs del procés de modernització dels mateixos països islàmics. Varen patir una frenada profunda (en l'evolució política, tècnica, cultural i civil) al final de la nostra edat mitjana, cap allà al segle XV o XVI. Després, l'imperi turc va deixar congelades aquelles societats durant tres o quatre segles, fins a la primeria del segle XX. I a partir d'aleshores hi ha hagut una incapacitat de portar a terme una revolució interna efectiva. Una revolució econòmica, política i social: per a industrialitzar els països, per a dotar-los d'unes institucions modernes i per a canviar les relacions entre les persones, entre el poder i els ciutadans. Això no ha funcionat.

I, simultàniament, els elements puntuals de modernització que hi ha hagut en diferents llocs han estat un efecte de les potències europees: del colonialisme dels segles XIX i XX, o de la presència paracolonial, com es va produir a Síria, a l'Iran

o a l'Iraq després de la Primera Guerra Mundial. Aquesta contradicció és la que ha acabat produint una crisi profunda, perquè hi ha una cosa molt important en la història de les nacions, que és la modernització en termes propis.

Com que els països islàmics no han pogut o no han sabut evolucionar cap a una modernitat pròpia, la poca modernització ha acabat sent percebuda com una imposició de l'exterior, i que per tant calia rebutjar. El problema és que els sistemes de valors, comportaments, actituds i idees que ells podien experimentar com una imposició, com un producte de la seua pròpia decadència, o com un signe de la prepotència occidental, significaven al mateix temps la possibilitat real per a una modernització política i civil. Així, quan han rebutjat les formes que els podien resultar molestes de la modernitat exterior han acabat impedit que es produïra una modernització interior. Per contra, el que han fet sovint és idealitzar un passat remot, de poder i de prestigi, que els dóna confiança i autoestima: una utopia històrica retrospectiva. I han identificat aquest passat amb uns fonaments religiosos, del temps perfecte dels hereus de Mahoma, que en el seu cas són polític-religiosos. Cosa que crea un tipus de contradicció que és insalvable: *nosaltres*, des de fora, no hi podem fer res i ells, des de dins, ho tenen molt difícil. Qualsevol intent de modernització vinguda de fora sempre els semblarà una imposició, un signe d'ingerència externa o una demostració de superioritat. A més, en alguns casos puntuals, l'islamisme radical ha sabut agafar d'occident aquells elements que li resulten més aprofitables: la tecnologia de la comunicació, el coneixement científic... Però sempre al servei d'un projecte polític doctrinal, que és totalment incompatible amb els valors occidentals moderns de democràcia, de respecte i de deslliurar la religió de la violència.

“Així, quan han rebutjat les formes que els podien resultar molestes de la modernitat exterior han acabat impedit que es produïra una modernització interior. Per contra, el que han fet sovint és idealitzar un passat remot, de poder i de prestigi, que els dóna confiança i autoestima: una utopia històrica retrospectiva”